

13. Nicholson P. Toleration as a Moral Ideal // J.Horton, S.Mendus, eds. Methuen. Aspects of Tolerance. – New York. – 1985. – 180 p.

Куцяя О.И.

СУЩНОСТЬ ТОЛЕРАНТНОСТИ КАК ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЗНАЧИТЕЛЬНОГО КАЧЕСТВА БУДУЩЕГО ПЕРЕВОДЧИКА

У статье рассматривается сущность понятия “толерантность” будущего переводчика, описываются основные компоненты исследуемого феномена, обобщается и уточняется классификация толерантности по сферам деятельности, выясняются функции толерантности.

Ключевые слова: толерантность, переводчик, переводческая компетенция, когнитивный компонент толерантности, эмоциональный компонент толерантности, поведенческий компонент толерантности, виды толерантности, функции толерантности.

Kutsa O.I.

ESSENCE OF TOLERANCE AS A PROFESSIONALLY SIGNIFICANT QUALITY OF FUTURE TRANSLATORS' AND INTERPRETERS'

Essence of the notion of future translator's / interpreter's tolerance is considered, basic components of investigated phenomenon are described, classification of tolerance according to business fields is generalized and specified, functions of tolerance are clarified in this article.

Key words: tolerance, translator, interpreter, translators' and interpreters' competence, cognitive component of tolerance, emotional component of tolerance, behavioral component of tolerance, types of tolerance, functions of tolerance

УДК 37.014.7

Ляшенко У.І.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Статтю присвячено обґрунтуванню доцільності та ефективності використання засобів особистісної взаємодії до формування громадянської позиції студентів

Ключові слова: громадянськість, позиція, громадянська позиція, особистісна взаємодія.

Освіта – стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації і держави, запорука майбутнього, найбільш масштабна і людиноємна сфера суспільства, його політичної, соціально-економічної, культурної і наукової організації. Вона є засобом відтворення і нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, дієвим чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародному рівні. За роки незалежності в Україні визначено нові пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, розпочато практичне реформування галузі на основі прийнятої Доктрини “Освіта. Україна ХХІ століття”. Головна мета української системи освіти – створити умови для творчого розвитку та самореалізації особистості як громадянина України, формувати покоління здатні навчатись упродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства (Освіта. Україна ХХІ століття). У зв’язку з цим виникає потреба в організації громадянського виховання, основне завдання якого, – виховання в людині моральних якостей, почуття любові до Батьківщини, прагнення миру, потреби у суспільно-корисній праці; правової та політичної культури, що виявляється у почутті власної гідності, внутрішній свободі особистості, дисциплінованості, у повазі та довірі до інших громадян, здатності виконувати свої обов’язки, гармонійно

поєднуючи патріотичні, національні та інтернаціональні почуття, – виховання громадянина з його активною громадянською позицією, вмотивованими вчинками, діями.

Проблема громадянського виховання досліджувалась багатьма вченими і ніколи не втрачала своєї значущості. Історично-педагогічний аспект громадянського виховання висвітлено в працях О. Бенци, Л. Вовк, С. Золотухіної, П. Ігнатенка, Л. Крицької, В. Курила, П. Плотнікова, В. Поплужного, О. Рацула, Ю. Руденка, О. Сухомлинської, М. Чепіль, Я. Яціва та ін. Гуманістичні засади громадянського виховання широко розкрито у працях І. Беха, О. Дем'янчук, О. Пометун, В. Сухомлинського та ін. Проблеми громадянської освіти та виховання дітей і молоді висвітлено в дослідженнях В. Андрущенко, Р. Арцишевського, М. Боришевського, П. Вербицької, Л. Виготського, О. Вишневецького, М. Гурій, О. Киричука, Н. Косаревої, О. Кошолопа, А. Макаренка, Л. Момотюк, О. Пометун, С. Русової, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської та ін. Питанням громадянського виховання студентів ВНЗ присвячені роботи З. Красноока, Т. Кухневич, М. Чельцова.

Метою статті є розкрити шляхи формування громадянської позиції студентів засобами особистісної взаємодії.

У науково-довідниковій літературі “позиція” визначається як “система соціальних установок людини, тісно пов’язаних з її актуальними потребами та являючи собою основний зміст і спрямованість діяльності у певний період життя”; “внутрішня установка, обумовлена моральними, психологічними та світоглядними якостями особистості, що відображає розуміння людиною смислу життя, соціальних цінностей і норм, суб’єктивне відношення до суспільства і виявляється у реальній поведінці людини...”; “стійка система відносин людини до різних проявів оточуючої дійсності, людей, самої себе”; [4, с.289] “стійка система відносин людини до певних сторін дійсності, що проявляється у відповідній поведінці та вчинках; утворення, що розвивається; зрілість її характеризується несуперечністю і відносною стабільністю”; “інтегральна, найбільш узагальнена характеристика положення індивіда в статусно-рольовій внутрішньо груповій структурі” [6, с.347]. Отже, позиція характеризується як система відносин людини до оточуючої дійсності і виявляється у поведінці, вчинках, розумінні соціальних цінностей і норм, стимулює до активної професійної самореалізації. “Громадянськість” же визначається як “моральна якість особистості, що виявляється у свідомому й активному виконанні громадянських обов’язків перед державою, суспільством, народом; свідомому використанні своїх громадянських прав, чіткому дотриманні та виконанні законів держави” [4, с.63] і співвідноситься із “громадянською культурою”, що визначається як “рівень, характер і зміст моральних, правових, політичних, естетичних та інших знань і навичок людини, які допомагають їй усвідомлювати свої громадянські права і обов’язки, визначати своє місце і роль у вирішенні завдань, що стоять перед суспільством” [7, с.90]. На думку Г.Я. Гревцевої, “громадянськість” – це комплекс громадянських якостей, що дозволяє визначити громадянську позицію людини та її готовність до входження в соціальне суспільство [2]. Отже, громадянськість характеризується як комплекс якостей особистості, які допомагають їй усвідомити свої громадянські права й обов’язки, визначити свою громадянську позицію.

Ураховуючи тенденції розвитку сучасного суспільства та роль і місце у ньому студентської молоді, вища освіта шукає ефективні шляхи формування у неї громадянської позиції. Вченими визначено, що успішність виховання особистості полягає у змісті його цілей та умовах їх досягнення. Досягнення цілей виховання передбачає активну діяльність студентів, виконання ними навчальних, суспільних та інших завдань, яким зазвичай передують створення їх орієнтаційної та мотиваційної основи; необхідністю пов’язувати особистісні прагнення і життєву мету з перспективними задачами суспільства, необхідністю його прискореного соціального і економічного розвитку [3, с.247]. Студент входить в особливу соціальну групу, яка об’єднує студентів для спільної участі в навчальній діяльності і базується на єдності їх цілей, мотивів, перспектив. Характерними для навчальної групи є безпосередні, особистісні зв’язки всіх її членів, поєднання формальних і неформальних відносин. Студентська група має офіційне керівництво (староста), лідерів (авторитетні

студенти), які забезпечують узгоджену діяльність у вирішенні стоячих перед навчальною групою завдань, підтримують її згуртованість [3, с.341]. Таким чином формування якостей особистості студента відбувається за цілеспрямованого комплексного впливу впродовж тривалого часу за допомогою багатьох засобів, включаючи самовиховання та організацію діяльності студента, особистий приклад викладача, керівника, відношення товаришів, під впливом їх спільної діяльності. Формування громадянської позиції студента як якості особистості також відбувається під впливом різних засобів. Одним з яких є засіб особистісної взаємодії, наслідком якого є взаємні зміни у поведінці, діяльності, настановах. Особистісна взаємодія передбачає розкриття індивідуальних якостей особистості у процесі організації спільних дій та спілкування. У педагогічному процесі особистісна взаємодія може проявлятися у вигляді співпраці, коли обома сторонами досягається взаєморозуміння і солідарність у розумінні цілей спільної діяльності і шляхів її досягнення, в якій педагог послідовно відноситься до вихованців як до самосвідомих відповідальних суб'єктів виховної взаємодії. Основним предметом виховних зусиль педагога як організатора соціально актуальної діяльності має стати переведення виховної мети в перспективу життя вихованців [1, с. 25] Так І.Д. Бех визначає наступні умови переведення виховних цілей у перспективу життєдіяльності вихованців:

- Послідовна орієнтація педагога у сфері управління розвитком особистості вихованця на перспективу... Організуючи сумісну просоціальну діяльність, педагоги мусять особливу увагу звертати на створення стосунків, за яких творча індивідуальність вихованців, їхня діяльність стають цінністю для колективу однолітків і дорослих, оскільки саме за цих умов самоствердження супроводжується, як правило, зростанням суспільної спрямованості особистості вихованця.
- Програмно-цільовий педагогічний вплив на вихованців згідно з їх новими особистісними утвореннями. За такого характеру виховного впливу дії педагога мають випереджальний характер, зумовлюються не наявною ситуацією, а його цілями, розробленою програмою дій, і ситуація створюється як результат постановки цілі й розробки програми. Успіх такої педагогічної тактики гарантується тим, що перетворення об'єктивних педагогічних впливів у внутрішній план особистості вихованця перебувають у прямій залежності від ступеня адекватності виховних дій педагога внутрішній позиції, новим особистісним утворенням вихованця.
- Творча самодіяльність вихованців. Творча самодіяльність – це діяльність суспільного значення, що здійснюється під впливом внутрішніх потреб і постійно діючих сил ззовні. Самодіяльність є відображенням ступеня свідомості вихованця в його конкретних діях і вчинках, це можливість самопізнання, самоствердження і самореалізації. До творчої самодіяльності у всіх її видах і формах вихованця необхідно послідовно й цілеспрямовано готувати. Розуміючи це, педагоги мають виробити у вихованців уміння й навички самоорганізації своєї життєдіяльності.
- Орієнтація педагога на виховання успіхом. Виховання успіхом є однією з важливих умов розвитку особистості. Неможливо формувати позитивну особистість у діяльності, що приносить невдачі. Лише успіх молодого людини формує у неї достатню віру в себе і на цій основі – прагнення стати кращою. Виховання успіхом, надання допомоги в прагненні вихованця задовольнити потребу в гідному місці в колективі однолітків – шлях створення довірливих взаємин творчої співдружності дорослих і вихованців. Тільки за таких умов у особистості виробляється готовність до сприйняття виховних впливів і правильного реагування на них.

У своєму дослідженні Гревцевою Г.Я. [2] визначено і підтверджено такі педагогічні умови формування громадянської позиції особистості:

- Підготовка вчителя до діяльності з громадянського виховання особистості.

- Організація ціннісно-сміслового сприйняття і засвоєння особистістю змісту соціально-гуманітарних дисциплін (варіативної та інваріативної частин).
- Мотивація громадянського, правового, суспільно-політичного самовиховання.
- Використання ефективних методик і технологій, різних форм діяльнісно-практичних методів і засобів.
- Модель самоврядування в освітньому закладі.
- Педагогічний моніторинг громадянської вихованості особистості.
- Реалізація суб'єктної громадянської позиції студентської молоді через групову й індивідуальну суспільно-політичну діяльність у волонтерський рух.

Чельцовим М.В. [5] визначаються наступні соціально-педагогічні умови ефективного функціонування виховної системи, спрямованої на формування громадянської позиції студентської молоді:

- Створення максимально сприятливого середовища для виховання і навчання кожного.
- Здійснення психолого-педагогічної підтримки у розвитку особистісного потенціалу студента протягом усього періоду навчання.
- Формування активності, пізнавальної мотивації, творчих здібностей і навичок у студентів.

Таким чином, як зазначається усіма дослідниками даної проблеми, головними у формуванні громадянської позиції сучасної студентської молоді є наступні педагогічні умови:

- Послідовна орієнтація педагога у сфері управління розвитком особистості вихованця на перспективу за умов, коли обома сторонами досягається взаєморозуміння і солідарність у розумінні цілей спільної діяльності і шляхів її досягнення.
- Мотивація громадянського, правового, суспільно-політичного самовиховання, в якій педагог послідовно відноситься до вихованців як до самосвідомих відповідальних суб'єктів виховної взаємодії.
- Поетапний вплив на вихованців згідно з їх новими особистісними утвореннями і реалізація суб'єктної громадянської позиції студентської молоді через групову й індивідуальну суспільно-політичну діяльність.

Таким чином, формування громадянської позиції сучасної студентської молоді відбувається під впливом багатьох чинників, що являють собою поле різноманітних цінностей і вимог, які часто вступають у суперечність одна з одною і засоби особистісної взаємодії є дійовим інструментом у формуванні цієї якості особистості: по-перше, тому, що пізнаючи один одного, формується сама особистість, що пізнає; по-друге, тому, що від рівня взаємодії з іншою особою залежить успіх організації узгоджених дій. “Саме особистість, може виховати особистість”. (К.Д. Ушинський).

Чинники, що впливають на формування громадянської позиції сучасної студентської молоді потребують подальшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Виховання особистості. Кн.2/ “Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади”. – Київ: “Либідь”, 2003. – 320 с.
2. Гревцева Г.Я. Гражданское воспитание как фактор социализации школьников: автореф. дис. на соискание учён. степени доктора пед. наук: спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования”/Г.Я. Гревцева. – Челябинск, 2006. – 46 с.
3. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А., Кандыбович С.Л. Психологический словарь-справочник. – М.: ИД Куприянова, 2009. – 456 с.
4. Словарь-справочник по педагогике/ Авт.-сост. В.А. Мижериков; Под. общ. ред. П.И. Пидкасистого. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 448 с.

5. Чельцов М.В. Формирование гражданской позиции студенческой молодёжи высшего учебного заведения: автореф. дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02/ Чельцов Михаил Владимирович. – Новосибирск, 1996. – 21 с.
6. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник. – Х.: Прапор, 2004. – 640 с.
7. Яценко Н.Е. Толковый словарь обществоведческих терминов. Серия “Учебники для вузов. Специальная литература”. – Спб.: Издательство “Лань”, 1999. – 528 с.

Ляшенко У.И.

**ФОРМИРОВАНИЕ ГРАЖДАНСКОЙ ПОЗИЦИИ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ
ЛИЧНОСТНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ**

Статья посвящена обоснованию целесообразности и эффективности использования средств личностного взаимодействия к формированию гражданской позиции студентов.

Ключевые слова: гражданственность, позиция, гражданская позиция, личностное взаимодействие.

Lyashenko U.I.

FORMING OF STUDENTS' CIVIL POSITION BY MEANS OF PERSONAL INTERACTION

The article is devoted to the substantiation of the expedience and the effectiveness of using personal interaction means for the formation of students' civil position.

Key words: civilness, position, civil position, personal interaction.

УДК 372.2 (477.54/.62)

Світлична С.П.

**ВИКОРИСТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ
СЛОБОЖАНЩИНИ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО
СТАВЛЕННЯ ДИТИНИ ДО СЕБЕ**

У статті розкриваються основні підходи до розуміння сутності понять “народна педагогіка”, “етнопедагогіка”, “народна педагогіка Слобожанщини”, “засоби народної педагогіки Слобожанщини”. Виявлено специфіку етнокультурних рис населення Слобожанщини, що зумовлюють вибір засобів виховання ціннісного ставлення до себе у дітей. Визначені особливості засобів народної педагогіки Слобожанщини.

Ключові слова: ціннісне ставлення до себе, виховання, народна педагогіка, засоби народної педагогіки Слобожанщини.

Переорієнтація сучасного освітнього процесу на особистість, формування в неї свідомого, ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і самої себе, а також забезпечення органічного зв'язку з національною культурою, традиціями спрямовує до пошуку нових засобів, методів і форм впливу на дітей і, у зв'язку з цим, оптимізації змісту виховання (Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” за ред. О.Кононко (2009 р.), Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) (2012 р.) та інші)). Важливим у цьому процесі є поєднання досвіду народної педагогіки із сучасними здобутками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (І.Бех, О.Кононко, В.Мясищев, В.Сластенін, В.Столін, В.Сухомлинський, Л.Рувинський та ін.) дозволяє визначити ціннісне ставлення до себе у дітей старшого дошкільного віку як складноструктуровану сукупність уявлень, переживань й оцінок, значущих для особистості власних якостей і досягнень, що зумовлюють стиль її поведінки й діяльності [1, с. 22].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження (Н.Дятленко, С.Русова, М.Стельмахович, Є.Сявков, І.Франко, Р.Шакуров, В.Щур, С.Якобсон та ін.) дає можливість стверджувати, що становлення і збагачення компонентів ціннісного ставлення до